

УДК 338.43:339.187.62

М. О. Дергалюк,  
НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського"

## ПОЛІПШЕННЯ ВИРОБНИЧО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК ЛІЗИНГУ

M. Dergaluk,  
NTUU "KPI named after Igor Sikorsky"

### IMPROVING OF INDUSTRIAL AND TECHNICAL POTENTIAL OF THE AGROINDUSTRIAL REGION COMPLEX OF UKRAINE BY LEASING

У статті висвітлюється можливість поліпшення виробничо-технічного потенціалу агропромислового комплексу регіонів України за рахунок лізингу. Встановлено, що лізинг має як соціально-економічний зміст, так і матеріально-речову основу, оскільки виражає певну взаємодію елементів продуктивних сил і виробничих відносин.

Обґрунтовано, що використання лізингу дасть можливість поліпшити виробничо-технічний потенціал АПК регіонів за рахунок оновлення сільськогосподарської техніки і обладнання на підприємствах, навіть за відсутності значних фінансових ресурсів, оскільки як вид інвестиційної діяльності лізинг дозволяє отримати підприємствам сільськогосподарську техніку за певну плату у розстрочку, з правом викупу.

Окреслено особливості використання лізингу в інвестиційно-інноваційному розвитку АПК регіонів. З'ясовано сучасний стан надання лізингових послуг суб'єктам АПК регіонів та можливості диверсифікування ризиків лізингодавців. Окреслено заходи з боку державного управління щодо розвитку лізингу для активізації інвестиційно-інноваційного розвитку АПК регіонів. Запропоновано створення регіональних програм розвитку лізингу в АПК, що сприятиме відновленню виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів та інвестиційно-інноваційному розвитку АПК у цілому.

The article considers the possibility of improving the manufacturing and technical potential of the agroindustrial region complex of Ukraine through leasing. It is established, that leasing has both social and economic content as well as material-material basis, and expressed a certain elements of the interaction the productive forces and production relations. It is proved, that the use of leasing will enable to improve the production and technical potential of agribusiness regions through renewal of agricultural machinery and equipment in enterprises, even in the absence of significant financial resources, because as type of investment — leasing allows to get the enterprises a agricultural machinery for a fee in installments, with the right redemption.

Features of using leasing outlined in investment and innovative development of agribusiness regions. It is found the present state providing of leasing services for subjects of agribusiness regions and opportunities of leasing givers' diversification risks. Measures from the state administration outlined for the development of leasing for enhancing investment and innovation development of agriculture regions.

It is proposed the creation of regional leasing development programs in agroindustrial complex that will facilitate the recovery of industrial and technological potential of the agroindustrial region complex and investment and innovative development of agriculture in general.

*Ключові слова: агропромисловий комплекс регіонів, лізинг, лізингові послуги, лізингодавці, сільськогосподарська техніка, виробничо-технічний потенціал, розвиток.*

*Key words: agricultural region complex, leasing, leasing services, leasing givers, agricultural machinery, industrial and technical potential, development.*

#### ВСТУП

Сучасні кризові умови економіки України, що супроводжуються спадом виробництва, руйнуванням ресурсного потенціалу, недостатнім впровадженням інновацій негативно

відбиваються на процесі оновлення виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів та сільського господарства зокрема. Одним із механізмів відтворення виробничо-технічного потенціалу сільськогосподарських підприємств

АПК регіонів, на наш погляд, може бути лізинг, особливо за умов відсутності відповідних обсягів початкового капіталу та нестачі інвестиційних ресурсів.

### **АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ**

Розвитку лізингових відносин у АПК присвячені роботи таких закордонних вчених: Р. Бауера, М. Гіммана, Д. Стоуна, В. Тана, В. Хойера, Р. Хольта та ін.

Необхідно зауважити, що питання, пов'язані із використанням лізингу для інноваційно-інвестиційного розвитку АПК регіонів досі залишаються недостатньо розробленими. Використання лізингу в АПК регіонів є актуальною задачею, вимагає подальших наукових розробок та практичної реалізації, враховуючи нагальну потребу в оновленні виробничо-технічного потенціалу АПК.

### **РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Лізингові відносини в державі визначається законом України "Про фінансовий лізинг" [1]. В Україні лізингові послуги частіше всього надаються спеціалізованими лізинговими компаніями, а не банками. При цьому лізинг може розглядатися як різновид товарного довгострокового кредиту та спосіб реалізації різних форм економічного присвоєння власності, користування та володіння. Він поєднує у собі відносини, які виникають не тільки при кредиті, але й при оренді, прокаті, розстрочці. Являючи собою форму вкладення фінансів на основі повернення, лізинг реалізує комплекс майнових відносин з приводу передачі придбаних лізингодавцем засобів виробництва у тимчасове користування, здачі в оренду. Вагомою перевагою лізингу є те, що лізингоотримувач не повинен одночасно повністю оплачувати всю вартість предмету лізингу, що позитивно відрізняє лізинг від купівлі-продажу. Але необхідно також зауважити, що вартість вкладеного капіталу в предмет лізингу може бути більшою за вартість банківського кредиту, взятого для придбання того ж предмету. При цьому банківський кредит може бути недоступним для малих, низькорентабельних та новостворених підприємств.

Ефективність лізингової діяльності залежить від нормативно-правового забезпечення, величини кредитної ставки, величини податку на додану вартість та митних платежів, правильного вибору методів обліку витрат тощо.

Отже, лізинг має як соціально-економічний зміст, так і матеріально-речову осно-

ву, оскільки виражає певну взаємодію елементів продуктивних сил і виробничих відносин.

Для інноваційно-інвестиційного розвитку АПК регіонів лізинг виконує такі важливі функції, як: інвестиційну, фінансову, соціально-економічну, а також функцію розвитку підприємництва в АПК регіонів.

Використання лізингу дасть можливість поліпшити виробничо-технічний потенціал АПК за рахунок оновлення сільськогосподарської техніки і обладнання на підприємствах навіть при відсутності значних фінансових ресурсів, оскільки як вид інвестиційної діяльності лізинг дозволяє отримати підприємствам сільськогосподарську техніку за певну плату у розстрочку, з правом викупу. Лізинг забезпечує гарантоване використання інвестиційних ресурсів у інвестиційно-інноваційний розвиток АПК регіонів з ціллю поліпшення виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів, виступаючи як каталізатор інвестицій. Особливо його ефективність підвищується при високих ставках позичкового капіталу.

Використання лізингу в інвестиційно-інноваційному розвитку АПК регіонів має певні особливості, а саме:

— сезонність експлуатації предметів лізингових угод у сільськогосподарському виробництві, що вимагає особливого підходу до кредитування сільгоспвиробників та врахування розтягнутого у часі виробничого циклу;

— на відміну від галузей реального сектору національного господарства, де переміщуються предмети праці, у сільському господарстві об'єкти лізингових угод (техніка, обладнання, приладдя) переміщуються по основному засобу виробництва (землі), а предмети праці (рослини) знаходяться на одному місці;

— предметом лізингових угод на відміну від реального сектору економіки частіше всього є не будівлі та споруди, а виступають сільськогосподарські машини (трактори, комбайни) та приладдя для них;

— залежність сільського господарства та АПК загалом від природно-кліматичних умов, що підвищує ризики лізингодавців.

Експерти лізингового ринку відмічають [2], що, не дивлячись на популяризацію лізингу як зручного інструменту для фінансування техніки і обладнання, економічна криза 2008 року уповільнила темпи його розвитку, а починаючи з 2014 року зростання показників ринку змінилося на падіння. Відбулися суттєві зміни в умовах отримання предмету лізингу. Так

збільшився відсоток авансового платежу, скоротився термін лізингових угод (у середньому з 5 років до 2—3), зменшився ліміт на загальну суму фінансування, стали ще більш жорсткими критерії оцінки ризикованості. На ринку відбувається процес вилучення предметів лізингу із-за простроченої заборгованості лізингоотримувачів та повторний лізинг. Повторний лізинг має позитивні риси для лізингодавця, оскільки дає можливість йому повернути раніше інвестовані ресурси, а лізингоотримувачу отримати предмет лізингу за зниженою ціною.

У 2016 р. було згорнуто лізингові програми, а саме: "Райффайзен Лізинг Аваль" передав цей напрям банку. ТОВ "УніКредит Лізинг" призупинив фінансування, призупинився проєкт "VAB Лізинг", оскільки VAB Банк ліквідується, програмою займається Фонд гарантування вкладів, який продав лізингову компанію [3].

Лізингодавці намагаються максимально диверсифікувати свої ризики. При цьому вони надають перевагу середньому бізнесу, приділяють більше уваги рівню прибутковості та репутації компанії та її відносинам з іншими банками. У випадку невиконання лізингоотримувачем платежів строком до 60 днів лізингодавець може вилучити предмет лізингу або реструктуризувати виплати з пільговим графіком погашення виплат тіла кредиту і/або продовженням терміну лізингу. До позитивних тенденцій в лізингу для АПК регіонів можна віднести зниження на початку 2016 р. авансової частини для лізингоотримувачів з 40 % до 25 % при фінансуванні у гривні.

Але є перспективи зростання лізингового ринку, оскільки з 2007—2012 рр. лізинг вважався більш дорогим за банківський кредит, хоча з 2014 р. ця тенденція змінилась. При цьому основним клієнтом лізингових компаній є підприємства АПК. Потужними лізинговими підприємствами з надання сільськогосподарської техніки в Україні є "ОТП Лізинг", "Український лізинговий фонд", "Порше лізинг Україна", "Авіс" та ін. [4].

Ситуацію на ринку лізингових послуг, у тому числі щодо інвестиційно-інноваційного розвитку АПК регіонів, можливо змінити за рахунок, на наш погляд, прямого фінансування лізингових програм АПК з регіональних бюджетів.

Необхідно засвідчити, що фахівці вважають — в Україні потенційний попит на лізингові послуги становить за різними підрахунками від 12—50 млрд доларів США [5], що обу-

мовлюється великим зносом та моральним старінням основних засобів більшості галузей національної економіки. Однак кризові умови економічного розвитку України, політичні та економічні ризики гальмують розвиток лізингових послуг, у тому числі як одного з механізмів інвестиційно-інноваційного розвитку АПК регіонів.

Світова практика розвитку лізингових відносин доводить, що лізинг найбільш активно розвивається в умовах економічного зростання в період активного залучення інвестиційних ресурсів у модернізацію основних засобів. Враховуючи сучасні кризові умови економічного розвитку України, технічне відставання виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів, розвиток лізингу в Україні набуває особливого значення та вимагає підтримки з боку держави.

На наш погляд, для інвестиційно-інноваційного розвитку АПК регіонів та економічного розвитку країни, зокрема для розвитку лізингу з боку держави необхідно:

- створити систему податкових пільг на податок на додану вартість та митні платежі для лізингодавців, що зробить лізинг більш привабливим видом підприємницької діяльності; це прискорить і збільшить інвестування у виробничо-технічний потенціал АПК регіонів;

- знизити облікову ставку та обов'язкові грошові резерви Національного банку України у напрямку монетарної політики щодо інвестиційно-інноваційного розвитку АПК регіонів за рахунок лізингу, що сприятиме зниженню відсоткової ставки при фінансуванні лізингових операцій;

- внести зміни у закон України "Про фінансовий лізинг" щодо більш детального пояснення процедури переходу права власності предмету лізингу та випадків повернення його лізингодавцю;

- розробити та реалізувати Державну програму розвитку лізингу в АПК регіонів.

Зі сторони регіональних органів влади необхідно застосовувати пряме фінансування лізингових програм у АПК із регіональних бюджетів, що сприятиме відновленню виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів та інвестиційно-інноваційному розвитку АПК у цілому. Регіональні програми розвитку лізингу в АПК сприятимуть:

- більш повному врахуванню інтересів регіонів з урахуванням їх специфіки сільськогосподарського виробництва;

- зниженню ризиків лізингових угод;

— врахуванню сезонності виробництва і нерівномірного надходження коштів на рахунки сільгоспвиробників;

— поживленню лізингу як різновиду підприємницької діяльності, збільшенню збуту предметів лізингу;

— підвищенню попиту на сільгосптехніку, у тому числі з боку малих підприємницьких структур;

— поєднанню інтересів вітчизняних виробників сільського машинобудування та учасників лізингу;

— стимулюванню ефективного використання предметів лізингу;

— виконанню договірних відносин між учасниками лізингу, у тому числі в частині відшкодування лізингових платежів;

— залученню до АПК регіонів більш сучасної, якісної та високопродуктивної техніки тощо.

Для підтримки регіональних програм розвитку лізингу в АПК також необхідно створити дієву систему моніторингу попиту та пропозиції на лізингові послуги на регіональних рівнях, що сприятиме відновленню виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів та інвестиційно-інноваційному розвитку АПК в цілому.

### ВИСНОВКИ

Використання лізингу як інструменту інноваційно-інвестиційного розвитку АПК регіонів, а також запропоновані автором заходи для державних та регіональних органів влади, дадуть можливість:

— мобілізувати товарні ресурси і залучити їх до господарського обігу,

— здійснити придбання продукції машинобудування за фіксованою ціною, яке особливо важливо в кризових умовах розвитку економіки, що супроводжується інфляційними процесами,

— оновити виробничо-технічний потенціал сільськогосподарських підприємств АПК регіонів, що підвищить їх конкурентоспроможність,

— отримати додаткове джерело ресурсів для реалізації інвестиційних програм в регіонах,

— придбати сучасну техніку практично для всіх сільгоспвиробників,

— поживити науково-інноваційну діяльність в агропромисловій сфері;

— активізувати підприємницьку діяльність в АПК регіонів.

Отже, лізинг як форма комерційного товарного кредиту допомагає мобілізувати товарні

ресурси і залучити їх до господарського обігу. На сьогоднішній день лізинг може стати одним із інструментів відновлення виробничо-технічного потенціалу АПК регіонів.

### Література:

1. Закон України "Про фінансовий лізинг" від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР // Відомості ВР України, 1998. — № 16, ст. 68 (остання редакція від 16.01.2004 р. на підставі 1381-15).

2. Ринок лізингу України: основні тенденції і прогнози 2015 // Українське об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.uul.com.ua/experts/leasing\\_market/](http://www.uul.com.ua/experts/leasing_market/)

3. В Україні купівля сільськогосподарської техніки в лізинг поки не дуже популярна. Що заважає лізинговим компаніям розвиватися? // Українське об'єднання лізингодавців [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.uul.com.ua/press/leasnews/item\\_953/](http://www.uul.com.ua/press/leasnews/item_953/)

4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-finansovih.html>

5. Марком Украина [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [www.marcom.kiev.ua](http://www.marcom.kiev.ua)

### References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine "On Financial Leasing", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80> (Accessed 29 August 2016).

2. Ukrainian Union of Lessors (2016), "Leasing market in Ukraine: trends and forecasts 2015", available at: [http://www.uul.com.ua/experts/leasing\\_market/](http://www.uul.com.ua/experts/leasing_market/) (Accessed 29 August 2016).

3. Ukrainian Union of Lessors (2016), "In Ukraine buy agricultural machinery leasing is not very popular. What prevents leasing companies develop?", available at: [http://www.uul.com.ua/press/leasnews/item\\_953/](http://www.uul.com.ua/press/leasnews/item_953/) (Accessed 29 August 2016).

4. The National Commission for State Regulation of Financial Services Markets (2016), "Information on the status and development of financial companies, lessors and pawnshops Ukraine", available at: <http://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-finansovih.html> (Accessed 29 August 2016).

5. Markom (2016), available at: [www.marcom.kiev.ua](http://www.marcom.kiev.ua) (Accessed 29 August 2016).

*Стаття надійшла до редакції 14.09.2016 р.*